

ЦАРДИ ХÆЦЦÆ АМДЗО КÆНУН КА ФÆРАЗУЙ, АЕНТÆСГÆ ДÆР УОМÆН КÆНУЙ!..

БОГАЗТИ Умар (1919-1978), финсæг: «Адæми нивæбæл мæтæ, сæ исонибонбæл тохи уæзæ æхемæ ка райста, уонæй еу адтæй æнæнцойнæ, зæрдхæлар адæймаг Къосирати Сæрмæт. Е нæ зудта бон, æхсæвæ, нæ зудта фæллад æма хе уодбæл сагъæс, уотемæй алибон лæггадæ кодта фæллоинæгæнæг адæмæн. Еци æнæзæрдихудт фæллоинæ ин адтæй цийни, амонди хуасæ, царди нисан æма медес...»

Цæун райдæдта 1993 анзи мартъий

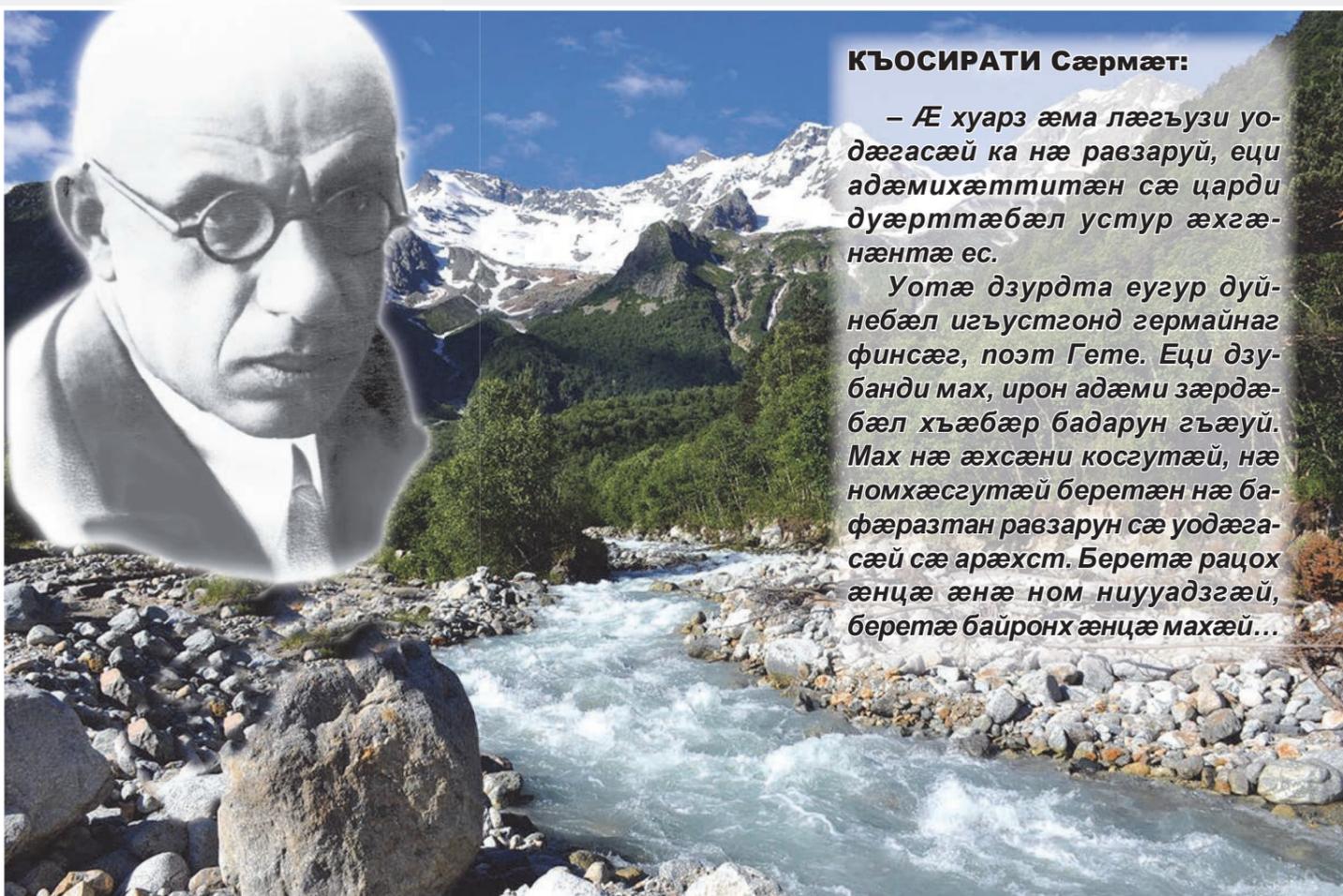
0+

ДИГГОРÆ

№9 (978) 2025 анзи 15 мартъи – кæрдæгæзмæлæни мæйæ

Аргъ 1 туман

АДÆМИ ХУÆРЗАМОНД УОМÆЙ АЙ, АЕМА АЕ ХУÆЗДÆРТИ ЦИТГИН КУ КÆНА!..

КЪОСИРАТИ Сæрмæт:

– *Æ хуарз æма лæгъузи уодæгасæй ка нæ равзаруй, еци адæмихæттитæн сæ царди дуæрттæбæл устур æхгæнæнтæ ес.*

Уотæ дзурдта еугур дуйнебæл игъустгонд гермайнаг финсæг, поэт Гете. Еци дзубанди мах, ирон адæми зæрдæбæл хъæбæр бадарун гъæуй. Мах нæ æхсæни косгутæй, нæ номхæсгутæй беретæн нæ бафæразтан равзарун сæ уодæгасæй сæ арæхст. Беретæ рацох æнцæ æнæ ном ниууадзгæй, беретæ байронх æнцæ махæй...

Къосирати Сæрмæти аци загъд нин, абони фæлтæртæн дæр бæргæ ахсгиаг æй фегъосунæн дæр æма балæдæрунæн дæр. Дуйней исконд цæмæйдæр хуæнхон цæугæдони хузæнæй – уой дæнттæ æскъæфæги кумæдæр куд ивулунцæ, уотæ адæми царди еу доги хабæрттæ æма цаутæ рæстæгути евгъуди æрбасатар унцæ, цæмæндæрти си æ афони аргъгонд дæр не 'рцæуй, уой фæсте ба се 'ргъудигæнæг дæр нæбал разиннуй. Уотæ ни фæлтæрæй– фæлтæрмæ иронхæнгæ цæунцæ, нæ адæмæн æнæмæнгæ зæрдæбæлдаруйнаг æма абони цардарæзти дæр нин бафæнзуйнаг ка 'й, еци адæймæгути рохс нæмттæ. Уотæ рауадæй Къосирати Сæрмæтæн æхе ирисхъæ дæр. Зæгъайтæ,

нури фæлтæртæй æй, ка 'й æма цæмæй цитгийнæг æй, уой беретæ зонунцæ? Игъосгæ 'й фæккодтонцæ, фал æ цардвæндаги хабæрттæ ба син бæлвурдæй зундгонд æнцæ? Аема абони мах нæхемæ есæн æ рохс ном ин æримисуни ихæс. Уомæн нин ес бæлвурд рæуагæ дæр – 27 мартъий Къосирати Урусбийи фурт Сæрмæти райгурдбæл æнхæст кæнуй фондз æма æхсæзинсæй анзи (1927). Уой фæдбæл мухур кæнæн æ хуæрзæрдхуард æма æмгустгæнæг Дзести Кудзæги имисуйнæгтæ (3-5-аг фæрстæбæл). Рагацау ба сæ уомæн мухур кæнæн, цæмæй, гъуддаг кæмæй аразгæ 'й, етæ базгули уиуонцæ æма Сæрмæти цитгингæнæн мадзæлттæ исаразунбæл байрхайиуонцæ.

ЕУГУРÆРÆСЕУОН ТЕАТРАЛОН АЕРКАСТ РАЦÆУДЗÆНÆЙ ЦÆГАТ ИРИСТОНИ

ФИДИУÆЗÆГ ИУАЗÆГ АЙ ФЕДАУЙ!..

Дзæуæгигъæу æй номдзуд театралон архайæг Евгений Багратиони фурт Вахтангови райгурæн сахар. Уой фæдбæл берæ рæстæгути дæргъи уойисæбæл зингæ мадзæлттæ арæзт нæ цудæй. Фал фæстаг цалдæр анзæй дæргъи ба еци гъуддагбæл зингæдæр куст арæзт æрцудæй æма цæуй. Нæ номдзуд æмзæнхон ци хæдзари райгурдæй æма е 'ригон бæнттæ кæми рарвиста, е бундоронæй цалцæггонд æрцудæй æма иссæй æ номбæл Хæдзарæ-музей, еудадзуг си арæзт цæуй

исфæлдистадон мадзæлттæ. Фарæ ба фиццаг хатт арæзт æрцудæй Еугуруæрæсеуон фестиваль «Вахтагов. Фидиуæзæгмæ над». Аци анз дæр бабæй е арæзт æрцæудзæнæй 6-13 июли. Уой фæдбæл æрæги дзубанди цудæй сæрмагонд æмбурди, разамунд ин лæвардта нæ республики Хецауаи Сæрдар **Дзанайти Барис**, архайдта си Мæскуй Е. Вахтангови номбæл паддзахадон академин театри директор **Кирилл Кроки** хæццæ.

АХСГИАГ ЦАУ

«МАМИСОН» ЦАРДГЪОН КÆНУЙ..

Æзинæ кадгин уавæри игонгонд æрцудæй хуæнхон-рекреацион комплекс «Мамисон».

Куд зонæн, уотемæй аци курорти арæзтадæбæл архайд цудæй фæстаг цалдæр анзæй дæргъи. Берæ къæхкъуæрæнти сæрти раhezгæй, курорти резиденттæ æнтæстгинæй раhezцæн кодтонцæ фиццаг къæпхæни объекти арæзтадæ.

Уой фæдбæл Мамисони коми æзинæ ци цитгин мадзал арæзт æрцудæй, уордæмæ хъæбæр берæ дзиллæ æрæмбурд æй. Уонæн зæрдиаг салам загътонцæ Цæгат Иристони Сæргълаууæг **Сергей Меняйло** æма Уæрæсей экономикон ирæзти министр **Максим Решетников**.

– Ке зæгъун æй гъæуй, «Мамисон»-и арæзтади ма берæ гъуддæгутæ банхæст кæнун гъæуй, – баханхæ кодта æ радзубандий Максим Решетников. Фал бал нуриуæнгæ ами фæлладуадзæг адæмæн фæззиндтæй берæвæрсуг зæрдæзæгъгæ фадуæттæ. Римæхстаг нæй, курорти арæзтади берæ алихузон къулумпитæ ке адтæй, е дæр. Фал федералон корпораци «Кавказ. РФ». Цæгат Иристони разамунд æма курорти арæзтадæбæл иннæ ведомствитæ æма подрядчикти зæрдиаг архайдти фæрци абони æвдесæн ан фæдæни агъазиау курорти фиццаг объекттæ косунгъон искæнуни гъуддагæн. Нифс мæмæ ес, айдагъ Цæгат Иристон нæ, фал еугур Кавкази дæр «Мамисон» агъазиаудæр æма цæмæдесагдæр курорттæй еу ке исуодзæнæй, уомæй.

Федералон министри хæццæ æмгъуди адтæй Сергей Меняйло дæр. Куд баханхæ кодта, уотемæй «Мамисон»-и проектбæл дзубанди цудæй финддæс анзæмæй фулдæр:

– Берæ зиндзийнæдтæ исæвзурдæй курорти арæзтади. Беретæ дузæрдуг кодтонцæ, уæхæн агъазиау фæлладуадзæн тæлмæ исаразуни гъомус нæмæ ке разиндзæнæй, уобæл. Фал абони нæ еугур дæр æвдесæн ан уæхæн вазугин нисан нæ къохи къæпхæнгай ке æфтуйуй, уомæн.

Бæрæгбони архайгутæн адтæй равгæ нæуæг курорти фадуæттæ фæууинун æма си испайда кæнунæн. Зæгъæн, нуриуæнгæ косун райдæдтонцæ, сæ дæргъæ дæс километремæй фулдæр кæмæн æй, еци лыжитæбæл бурæн нæдтæ.

ЗОНУЙНАГ

ФИДИУÆЗÆГ ИУАЗÆГÆЙ ФЕДАУЙ!..

1 Æмбурди райдайæни Дзанаи-фурт райарфæ кодта мæсқуйаг театралон минæвайрадæн, театралон аййевади ирæзти сæ æновуд архайди туххæй. Куд баханхæ кодта, уотемæй Цæгат Иристонæн аци цау æй ахсгиаг æма фæткон:

– Евгений Вахтангови номи хæццæ, æ царди хæццæ баст еугур цаутæ нæ цæргутæн æма туристтæн иссæнцæ хъæбæр ахедгæ. Еугуэрæсеуон театралон фестиваль искæнун никки хъæбæрдæр æрбалвасдзæнæй цæстингас. Хъæбæр æнхæлмæ кæсæн бæрæгбонмæ.

Кирилл Крок куд фегъосун кодта, уотемæй театралон фестиваль æ программæмæ райсдзæнæй Е. Вахтангови номбæл Уруссаг академион, Тæбæхсæути Балой номбæл Ирон паддзахадон академион театрти, Мариинаг театри филиали гъæунги арæст равдиститæ æма мæдзæлттæ æма æндæр культурон мæдзæлттæ.

Бæрæгбон райдайдзæнæй 6 июли «Физкультурники парад»-æй, рацæудзæнæнцæ Сабурдзийнади проспектабæл, архайдзæнæнцæ си гъæунги сæ исфæлдистадæ æвдесæг театртæ, бунæттон физкультурниктæ, кафти коллективтæ. Уой фæсте Хетæгкати Къостай номбæл парк Мæсқуй, Санкт-Петербурги, Воронежи гъæунги театртæ равдесдзæнæнцæ æхсæз спектакли. Нæ республикæ цæргутæн сæмæ сæ бон уодзæнæй лæвар бакæсун.

Фæстæдæр бæнтти, 7-12 июли равдесдзæнæнцæ фестивали сæйраг спектаклтæ, уонæми архайдзæнæнцæ Мæсқуй, Санкт-Петербурги, Хъазани, Улан-Удэй, Элистай, Рязани театртæ. Кирилл Кроки загъдмæ гæсгæ, сæйраг программы уæлæнхасæн ма равдесдзæнæнцæ куклати театрти дууæ спектакли дæр.

Билеттæ балхæнæн уодзæнæй Вахтангови хæдзари сайты 19 мартыйæй фæстæмæ.

Дуккаг Еугуэрæсеуон театралон фестиваль «Вахтангов»-и кæронбæттæн фæуодзæнæй 13 июли бæрæгбони устур концерт Сæребари фæзи, архайдзæнæнцæ си уæрæсейаг зартæгæнгутæ дæр. Изæрæй ба адæммæ æнхæлмæ кæсдзæнæй ирд æма цæмæдесæг равдист.

Кирилл Крок ма куд бафеппайдта, уотемæй фестивали кæронбæттæни концерти рæстæг лæвæрд æрцæудзæнæнцæ «Республикæ Цæгат Иристон-Аланий культури, социалон къабази æма креативон индустрий ирæзтмæ зингæ байвæрæни туххæй» премитæ райсдзæнæнцæ, фестивали експертон совет ке исбæрæг кæна, уонæн. Кандидатти гъæуама бадæтта республикæ.

– Фæстаг рæстæг адæм æвдесунцæ сæ цæмæдесдзийнадæ культурон туризмæ. Дзæуæгигъæумæ ахиддæр уой туххæй цæунцæ. Е гъæуама исуа Цæгат Кавкази культурон сæйраг сархар. Фестивали ихæс æй уомæн фæййагъаз кæнун, – загъта Кирилл Крок.

Æрмæг цæттæгонд æй Цæгат Иристони Сæрагълаууæг æма Хæцауади игъосункæнуйнагмæ гæсгæ.

ГЪУДДАГ АРФИАГ УÆД ÆЙ, ÆМА АДÆМÆН ФАРНÆ КУ ХÆССА!..

«МАМИСОН» ЦАРДГЪОН КÆНУЙ...

1 Уой хæццæ, курорти байгон æнцæ, фæлладуадзæг адæми 2950 метри бæрзæндæмæ цубур æмгъудмæ ка исхæртун кæна, еци дууæ кантон нади. Уомæй уæлдай, курорти байгон кодтонцæ экологион гъæуи бæстихæйттæ, ресторан, хуæрæндонæ, лыжитæбæл бурæн ефтонггæртæ рæстæгмæ райсæн кæми ес,

уæхæн пункттæ, хуæдтолгитæн æрлæууæн æма уотæ идарддæр.

Уой хæццæ, куст цæудзæнæй «Мамисон»-и дуккаг къæпхæни объектти арæстадæбæл. Куд нисангонд цæуй, уотемæй 2030 анзи уæнгæ курорти гъæуама косонцæ лыжитæбæл бурæн трасситæ æртæ æма дуинсæй километри æма фондз кантон нади. «Мамисон»-и фусу-

нуати уæдмæ фæззæндзæнæй æртæ мин бунатемæй фулдæр, курорти ка коса, еци адæми нимæдзæ ба 2,6 мин адæймагей уæнгæ исхæртдзæнæй. Проектмæ гæсгæ, еци æмгъудмæ алли анз «Мамисон»-и фæллад исуадзун фадут уодзæнæй 350 мин адæймагемæй фулдæремæн.

Еу загъдæй, «Мамисон» цардгъон кæнуй æма идарддæр никки цардгъондæр кæндзæнæй.

* * *

Фиццаг къари: **Битарти Вячеслав** нæ республикæ Сæргълаууæг ку адтæй, **Тускъати Таймораз** ба Хæцауади Сæрдар, уæд дууемæй дæр хъæбæр æновудæй байархайдтонцæ, цæмæй «Мамисон» исаразунæн цидæриддæр гъудæй, еци гъудæгутæ уæди равгитæмæ гæсгæ æнæгъæнæйдæр æнхæстгонд æрцудайуонцæ. Æма фæдарæй зæгъун æнхæстгонд æрцудæй, е æй уони агъазиу архайди фæрци.

Дуккаг къари: «Мамисон» байгон кæнуй фæдбæл арæст цитгин мæдзали архайгутæн цæмæдесæг куд нæ адтайдæ аци комплекси ахсгагдзийнади туххæй нæ республикæ разамонæг **Сергей Меньшой** радзубанди.

АРÆХСТГИНÆЙ-АРÆХСТГИНДÆРТÆН ГЪÆУАМА АККАГ АРГЪГОНД ЦÆУА!..

ХУÆРЗГÆНÆГÆН ГЪÆУАМА АККАГ АРГЪГОНД ЦÆУА...

Дохтири кустæн аргъæнæг адæм æнцæ. Æма уони бози хæццæ ба ма 'й æхсæнадæ дæр ку цитгин кæна, уæд е ба уæлдай хуарз æй. Уомæ гæсгæ æхцæуæнбæл банимайун æнхæстгонд, мæнæ ци хъæппæреси кой ракæнуйнаг ан, е дæр.

Компанити къуар «Мега», Цæгат Иристон паддзахадон медицинон академи æма нæ республикæ æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади министрæдæ иснисан кодтонцæ, Цæгат Иристони медицинон къабази райрæзти гъуддагмæ æвæрæн ка бахæсса, уони исцитгин кæнуй фæдбæл преми «МегаДоктор». Проектти сæйраг нисан æй искурдиадæгин дохтирти исбæрæг кæнун, сæ практикон æма наукон куститæн аргъ искæнун.

Премии лæвæрд цæудзæнæй уæлахездзæутæн æртæ номинациеми: «Фиццаг хатт конд операци», «Дзæбæхгæнæн æма диагностика нæуæг хуэтæй пайда кæнун» æма «Наукон публикаци». Æнæмæнгæ,

нæ республикæ медицинон райрæзтæн преми агъаз ке уодзæнæй, уой туххæй цудæй дзубанди аци гъуддаг амидингæнгутæ дзиллон хабархæссæг минæвæрттæн ци фембæлд исаразтонцæ, уоми.

Евгъуд анз конкурси архайдтонцæ 38 дохтири. Сæ кустæн аргъ кодта експертон къуар. Уæлахездзæутæ иссæнцæ **Тотиккати Заурбег** – медицинон науцити доктор, Цæгат Иристони паддзахадон медицинон академий хирургий кафедрæ профессор, **Реуазти Егор** – Горæтгæрон райони сæйгæдони хирургий хайади сæргълаууæг, медицинон науцити кандидат. Хуæздæр наукон публикацибæл банимадтонцæ дохтир-эндокринолог **Тебитати Инни** куст. Уæлахездзæутæй уæлдай, брифинги архайдтонцæ гъæуайкæнуйнади министри фиццаг хуæдæйивæг **Томайти Тмарæ**, медицинон академий ректор, медицинон науцити доктор, Уæрæсей уæлдæр ахуради кадгин косæг **Олег Ремизов** (е адтæй къуари сæрдар).

– Æнæмæнгæ, аци альянзон преми разæнгард кæндзæнæй нæуæг æнтæститæмæ нæ берæ искурдиадæгин дохтирти. Архайæн, цæмæй нæ специалисттæн фадут уа сæ зонундзийнæдтæ, сæ фæлтæрддзийнадæ равдесунæн, ци нæуæгдзийнæдтæ, уæдта дзæбæх кæнуй нурикон хуэтæ æма наукон æртæститæ сæмæ ес, уонæбæл æрдзæрунæн. Аллибон адæми æнæнездзийнадæбæл ка тох кæнуй, уонæн аргъ искæнæн уодзæнæй хъæбæр æхцæуæнæй, – загъта Олег Ремизов.

Аци преми нисангонд æма фиццаг хат лæвæрд æрцудæй фарæ, æма ин æ агъазиу ахедундзийнадæ нимайгæй, æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади министрæдæ рахаста унаффæ 2025 анзи дæр проект æнхæстгонд куд æрцæуа.

– Хъæбæр цæмæдестæгæнгæй базонгæ ан, фарæ проекти ка архайдта, уони æнтæстдзийнæдти хæццæ. Æхцæуæн куд нæй, республикæ еугур медицинон æхсæнади дæр аци преми ке æрбамбурд кодта нæ еумæйаг арфиаг архайдти – нæ адæми æнæнездзийнади сæрбæлтайа. Нæхуæдтæ 'й уинæн уой, æма нæ фидибæстон медицинæ æ райрæзти еудадзгудæр æнтæстгин къæхдзæфтæ кæнуй размæ. Уомæ гæсгæ ба, уæлдай ахсгиаг æй нæ дохтирти кустæн аккаг аргъ кæнун, хуæрзауодундзийнадæй сæ разæнгард кæнун. Уомæ гæсгæ ба архайæн проекти, цæмæй æ нæуæг, никки бæрзонддæр æмвæзæдæмæ иссæнæн медицинон къабази уавæр æма гæнæнтæ, цæмæй си адæмæн агъазкæнуйнадæ никки хуæрзгæдæдæр уа, – загъта нæ республикæ æнæнездзийнадæ гъæуайкæнуйнади министри фиццаг хуæдæйивæг Томайти Тмарæ.

Брифинги куд фегъосун кодтонцæ, уотемæй преми «МегаДоктор»-и конкурси архайуни туххæй курдиæдтæ бадæттуйи рагæ уодзæнæй 17 мартыйæй ба 5 майи уæнгæ сæрмагонд сайты. Конкурси кæронбæттæн уодзæнæй 20 июни, уæдмæ исбæрæг уодзæнæнцæ уæлахезонтæ æма уони ба сæ хуæрзеугутæй исцитгин кæндзæнæнцæ 21 июни, уæд, куд зундгонд æй, уотемæй Уæрæсей бæрæггонд фæццæуй медицинон косæги Бон.

ХЕКЪИЛАТИ Маринæ

МАЛИТИ ВАСО (1938-2017), финсæг: «Сæрмæти литературон бунтæ берæ нæ 'нцæ, фал ци ниффинста, уонæн ба агъазиау æй сæ литературон-историон ахедундзийнадæ. Æ публицистикон æма критикон уацтæ, æ аййевадон уадзимистæ ин кæсгæй, цæстити рази раргом уй царди æцæгдзийнадæ... Сæрмæтмæ ма адтæй æндæр искурдиадæ дæр: тухст рæстæги адæймаги фарсмæ æрбалæуун, адæймаги ести гъуддагмæ исразæнгард кæнун...»

Ацихузæ Къосирати Сæрмæт (фиццæг рæнги рахесæрдигæй дуккаг) исиста нæ республикæ зундгонд (финсгуги) хæццæ.

«АДÆМУАРЗОН ЛÆГ, ÆНОВУД, ÆНÆНЦОЙНÆ КОСÆГ АДТÆЙ...»

ДЗЕСТИ Кудзæг (1905-1981) финсæг:

Къосирати Урусбийи фурт Сæрмæт нæ национ культури æма аййевæди æнтæстгин райрæзти сæрбæлтæу цæйбæрцæбæл алæмæти нæртон куст фæккодта, уомæ гæсгæ гъæуама фæлтæрæй-фæлтæрмæ цитгингонд цæуа. Æз цалдæр анзи цардтæн Сæрмæти хæццæ еу хæдзари фæрсæй-фæрстæмæ, берæ æнзти дæргъи кустан еумæ редакцти, мæхе цæститæй фæуидтон, куд æновуд, æнæуолæфт косæг адтæй, уой. Æма мæхецæн æнæмæнгæ исæнхæсткæнуйнаг ихæсбæл банимадтон, Сæрмæти цард æма кустæй мæ зæрдæбæл ци лæууы, уони радзорун, цæмæй сæ, уодуæлдайæй ке сæрбæлтæу хъиамæт кодта, еци дзиллæ зононцæ.

ЖУРНАЛИСТ

Фиццæг ирон газет рацудæй 1906 аңзи. Фиццæг ирон журналтæ фæззиндтæнцæ минкый фæстæдæр. Журналисттæ ба Иристони адтæй уæди уæнгæ дæр, æцæг сæмæ сæрмагонд ахургондзийнадæ ба нæ адтæй, уæдта финсгæ ба кодтонцæ уруссагау. Советон догæ ку ралæудтæй, уæд фæззиндтæй, журналисттæ кæми цæттæ кодтонцæ, уæхæн ахургæнæндæнттæ дæр. Æма уонæй еуей не 'мзæнхон исфæлдистадон косгугтæй каст ка фæцæй, уонæн сæ фиццæгтæй еу иссæй Къосирати Урусбийи фурт Сæрмæт.

Æнæ цæттæй нæ рандæй Сæрмæт журналистики пæддзахадон институтмæ, астæуккаг ахургондзийнадæ имæ æнхæстæй адтæй, уруссаг æвзаг дзæбæх базудта. Ахур кодта инсæйæймаг æнзти. Еци институти Сæрмæти фæсте Иристони ка ахур кодта, етæ сæхе цæститæй фæуидтонцæ, Сæрмæтæн уоми цæйбæрцæбæл устур кадæ адтæй, ци арфиаг фæд ниуагъта, уой.

Фиццагидæр ба е, æма уæди рæстæги Мæскуй цидæриддæр зингæ журналисттæ адтæй, уонæй еу дæр Сæрмæтæн æнæзонгæ нæ адтæй. Институт рауагъта, астæдæ фарси кæми адтæй, уæхæн киунугæ «Справочник

журналиста». Еци киунугæн æ автортæ æма æ араггугтæй еу адтæй Сæрмæт, кæд ма æхуæдæг студент адтæй, уæддæр.

Сæрмæт æ уæди студенти бæнтти цардæй уæхæн хабар ракодта. Е адтæй, нæуæг экономикон политикæ ку иситинг æй, еци æнзти. Советон хецауадæн æхе бон нæма адтæй нæ бæсти æрдзон гъæздугдзийнадтæй цæмæй æхуæдæг æнхæстæй кустайдæ, уомæ гæсгæ сæ рæстæгмæ лæвардта концессити фæсарæйнаг капиталисттæн. Еууæхæни Мæскумæ æрбацудæй, еугур дуйнебæл дæр игъустгонд ка адтæй, уæхæн коммерсант. Мæскуй æма центрон газетти журналисттæ архайдтонцæ еци коммерсантæй интервью райсунбæл, фал лæвар некæмæн, арази кодта, уацхæсгугтæй æхемæ неке уагъта.

Сæрмæт еци гъуддагæн берæ нæбал фæббухстæй, фал æ ирон дарæс (уæлдзарходæ, цохъа, курæт, æвзестæ ронæ, хъæма) æ уæле ракодта æма балæгарста, коммерсант ци иуазæгуати адтæй, уордæмæ. Кæдзос уруссаг æвзагбæл дæр нæ дзурдта, фал кæнгæ æрдæгцъæрæмухститæй, цума е дæр идард фæсарæнтæй æрбацудæй. Æ арми бафтудæй лæгмæ бацæун. Фиццæг бал æндæр цæбæлдæрти æхе исдзорæг кодта, уæдта рахизтæй, Мæскуй газеттæ æй цæбæл бафæрсунмæ гъавтонцæ, уонæмæ. Цубур дзурдæй,

райста интервью центрон газеттæн дæр.

Еугурцæдесон коммунистон (большевикти) партий Центрон Комитети мухури Национ хайади хецау Аршаруни Сæрмæтæн æ хуарз æмбал адтæй æма Иристони журналистти институти ка ахур кодта, уони аллихатт дæр Сæрмæтбæл фарста. Æмбалеуæг æма зонгæ адтæй Сæрмæт уæди рæстæги финсгуги организацити сæргълæугути хæццæ. Нури хузæн уæд еу Цæдес нæ адтæй, еци организацитæ къуар адтæнцæ (Кудзæг уой кой кæнуй, æма Советон доги нæ бæсти еугур финсгугтæ дæр еугонд адтæнцæ еумæйаг Цæдеси, фал Советон царди уаги фехæлди фæсте бабæй ниддехтæ 'нцæ аллихузон «Цæдестæбæл»-Ред.) Сæрмæт æхуæдæг лæудтæй пролетарон финсгуги ассоциаций. Мæскуй ци иристони литературтæ адтæй, уонæй ба æ æмархайгуги хæццæ исаразта еугонд— «Зеу».

Еци рæстæги Сæрмæт Мæскуй рауагъта дууæ киунуги уруссаг æвзагæй иронмæ тæлмацгондæй æма альманах «Зеу»-и фиццæг киунугæ, цалдæр анзи фæстæдæр ба дуккаг киунугæ дæр. Еци дууæ киунугей рацуд агъазиау фæззинд адтæй нæ советон аййев литератури ирæзуни гъуддаги. Уоми мухургонд æрцудæнцæ, уæди уæнгæ Къостай финститæй мухури ка нæма адтæй, уæхæнттæ, уæдта аййев

литератури фиццæг къахдзæфтæ ка кодта, еци æригон советон финсгуги уадзимистæ.

Сæрмæт Мæскуйæй Цæгат Иристони ку исæздæхтæй, уæд косун райдæдта газет «Рæстдзинад»-и редакторæй. Къуар анзей дæргъи е бæрнон бунати ци алæмæти агъазиау куст бакодта, еци архайд сæрмагонд æртасæн кусти аккаг æй. Фал нур дæр цубурæй зæгъун æнгезуй, Сæрмæти куст газетбæл хъæбæр берæ хуарздзийнадтæй ке фæббæрæг æй, уой.

Еци æнзти финсунади латинаг дамугъатæмæ рахезун устур ахсгаг гъуддагбæл нимад адтæй искæсæйнаг адæмти 'хсæн, уæлдайдæр ба араббаг дамугъатæй ка архайдта, еци адæмти 'хсæн. Сæрмæти иссудмæ «Рæстдзинад»-и фæззиндтæй латинаг шрифтæй хецаен æмдзæвгитæ æма абетæ, фал е косун ку райдæдта, уæд газет æнæгъæнæйдæр рахизтæй латинагмæ.

Сæрмæт редакцимæ æма газетмæ 'рбахаста доги комуолæфт, æвзугъд æма цурддзæстдзийнадæ алли фарстæмæ.

Газет еунæг æ редакций косгугтæй араггæ ке нæй, фал æ уацхæсгугтæй дæр, уой хуарз зудта Сæрмæт æма цæхгæрмæ фендæрхузи кодта, редакцимæ æндæгæй ка финста, уони хæццæ куст. Алли уацхæссæгæн дæр искæнун кодта хецаен цъарæгонд æма ин уоми æмбурд кодта, газетти ин цидæриддæр цудæй, уони. Редакций косгугтæн е дзæвгарæ фæййагъаз æй, уомæн æма еци еу æркастæй зудтонцæ: уацхæссæг ци лæг æй, куд арæхсуй, ахур цæйбæрцæ кодта, уони.

Сæрмæти рæстæги «Рæстдзинад»-и фæззиндтæнцæ Хетæгкати Къостай, Æрнигон Иласи, Багъæратти Созури æма ма берæ æндæр финсгуги уадзимистæй уæди уæнгæ мухургонд ка нæма адтæй, етæ. Еци рæстæги иситинг æй редакций бастдзийнадæ, не 'мзæнхон дзиллæй фæсарæнти ка адтæй, уони хæццæ. Цалдæр анзей дæргъи редакци алли къуæре дæр иста æртæ кенæ цуппар финстæги Америки Еугонд Штатти æма Канади ци иристониæ косæг адæм адтæй, уонæй. Уоми етæ фæккъуæртæ 'нцæ æхсæнадон гъуддаги мæдæгæ. Сæ еуеуæ бацудæнцæ Коммунистон партимæ, иннетæ ба ниллæудтæнцæ аллихузи æхсæнадон къуæртти. (Зæгъæн, «Иристони æвæгæсæг сувæллæнттæн агъази къуар» æма æндæртæ). Етæ æхца дæр æрвистонцæ сувæллæнтти хæдзæрттæн агъазæн, финстонцæ «Рæстдзинад»-мæ сæ фæндитæ æма сæ сагъæстæ.

Редакци иста финстæгугтæ Австрали, Япон, Африкæ æма æндæр рауæнтæй дæр. Сæрмæти рæстæги Америки цæрæг иристониæги хæццæ бастдзийнадæ цæйбæрцæбæл æнгом адтæй, уомæн ма æвдесæн æй мæнæ уæхæн цау дæр.

Америци Еугонд Штатти 1920 аңзи сосæг пьæлицæ æрахæста Италийæй æрбацæуæг Сакко æма Ванцетти, цума етæ кедæр бастыгътонцæ æма 'й рамардонцæ. Е мæнгæ дауæ адтæй.

Еци дууæ косæги рæстæрдæй айдагъдæр уобæл архайдтонцæ, цæмæй хормæ рахæссонцæ сосæг пьæлицæ фудмиутæ, уæдта ма кодтонцæ антиимпериалистон агитаци. Сакко æма Ванцетти фæддардонцæ ахæстдони, маруни тæрхон кæмæн искæнунцæ, уæхæнтти кæми фæддарунцæ, еци камери сауæнгæ 1927 аңзмæ. Америци фæллоинæгæнæг косæг дзиллитæ, уæдта еугур дуйней косæг дзиллитæ дæр адтæнцæ еци дууæ адæймагей фарс, сæ бафхуæруни нихмæ хастонцæ нихмæдзурд, æновудæй архайдтонцæ сæ фæййервæзуни туххæй. Фал Америци хецауадæ уæддæр рахаста маруни тæрхон Сакко æма Ванцеттиæн.

Советон Цæдеси газеттæ æма уони хæццæ «Рæстдзинад» дæр ахид мухур кодтонцæ æрмæг Сакко æма Ванцетти туххæй. Мах адæмæй Америки ка адтæй æма газет «Рæстдзинад» ка иста, етæ бавдистонцæ нæ газет, Сакко æма Ванцетти фæййервæзун кæнуни туххæй ци центрон æхсæнадæ арæзт адтæй, уордæмæ, æма «Рæстдзинад»-æн сæрмагонд нисан исæрвистонцæ, дууæ лæгей исуæгъдæ кæнуни æхсæнадæ ке рауагъта, уой. Еци цауи туххæй финстонцæ æ рæстæги Цæгат Кавкази крайи газеттæ дæр.

Газет «Рæстдзинад»-и фæззиндтæй берæ нæуæг хæйттæ: уацхæсгуги къум, дини кустгæнгути фæйивд миути, дæснитæ, силгоймæгтæ 'скъæфгугтæ, давугтæ æма æндæр уæхæнттæ сагъд кæбæл цудæнцæ, еци номдзуд «Уæхст», агрономи амундтитæ, «Рæстдзинады айдæн»... Газети ахиддæр зиннун байдæдтонцæ очерктæ æма фельетонтæ. Ахиддæр æма парахатдæр арæзт цудæнцæ уацхæсгуги æма газеткæсугути конференцитæ.

Сæрмæти кусти туххæй ма æримисдзæнæн еума цау. Еу сæрди редакцимæ 'рбацудæй уæхæн хабар: «Ставд-Дорти æма Змейки зæнхитæбæл фæззиндтæй саринцхатæ æма Æргинарæги ку 'рбахеза Иристони итигъд будуртæмæ, уомæй æдас нæй». Сæрмæт æгириддæр æнцойнæ нæбал зудта. Фиццагидæр бал хабар фегъосун кодта, хецауадæй кæмæн æнгицтæй уонæн, уæдта фæцæй газет кæнунмæ. Гъома, саринцхати хæццæ тохмæ еугур адæм ку нæ исистонцæ, уæд си неци рауайдзæнæй. Æма адæм исистун кæнуни ихæс ба Сæрмæт газетбæл æвардта.

Хузæгæнгугтæй еуемæн искæнун кодта саринцхай хузæ æма 'й устурæй газети фиццæг фарсбæл ниммухур кодта. Уой хæццæ уæхæн уацау ниффинста, уæдта еци уацæн устур дамугъатæй уæхæн фæдесгъæргæнæг сæргæндтæ искодта, æма уони бакæсгæй адæймаг загътайдæ: еци æнæхайри саринцхатæ нин нæ будуртæ нæ, фал нæ гъæутæ дæр бахуæрдзæнæнцæ.

Нæ амондæн, саринцхати къуар устур нæ разиндтæй æма си фæдеси тохи сæр уойбæрцæ нæ багъудæй.

Советон Цæдеси финсугути Еугурцæдесон фиццаг съезди архайгута. Разæй бадунцæ: М. Андерсен Нексе (Дани), Ху-Лан-Чи (Китай) Къосирати Сæрмæт; дуккаг рæнги лауунцæ Нигер (Дзанайти Иван), Хъороти Хъазбег, Къоста Фæрнион, Дзести Кудзæг, Бегизати Чермен.

«АДÆМУАРЗОН ЛÆГ, АНОВУД, АНÆНЦОЙНÆ КОСÆГ АДТÆЙ...»

ФЕЛМÆНЗÆРДИ ХЕЦАУ

Газети редакцийæн æнæ адæм, æнæ уацхæсгута куд ес косæн! Æма Сæрмæт уæхæн фæткæ исæвардта редакций: кадæриддæр фиццаг хатт æрбацæуа редакцимæ е 'рмæги хæццæ кенæ æндæр естæй фæдбæл дæр, уæлдайдæр ба гъæутæй, уонæй еу адæймаг дæр гъæуама ма рандæуа редакцийæй æ хæццæ æнæ лæмбунæг бадзубанди кæнгæй.

Æма еске ку 'рбацæуидæ, уæд ин редакций косæг райсидæ æ финст, æркæсидæ имæ æма ин æхе рази зæгъидæ æ зæгъуйнæгтæй дæр цидæртæ, уæдта 'й барветидæ Сæрмæтмæ. Еци фæткæ редакций косгута сæ мæдæстæу худтонцæ: «Сæрмæтмæ рæгъæд кæнунмæ...» Сæрмæт ин бакæсидæ цубур лекци, уацхæссæг ци æй æма ци гъæуама кæна, уони туххæй, æстаугæ дæр æй ракæнидæ, мадта æндæр хузи ци гæнæн адтæй! Æма æрбацæуæг бозæй æма цийнæгæнгæй рандæуидæ сæхемæ. Еци фæткæ редакций косгута æнхæст кодтонцæ, Сæрмæт уони ку нæбал куста, уæддæр. Саламти Алихан рæстæмбес кари лæг адтæй æма ма æрæги дæр æримиста: «Рæстдзинад»-мæ мæ фиццаг уадзимис ку бахастон, уæд мин уæхæн дзубандитæ фæккодта æма цума советон хецауадæн мæнæй гъæугæдæр лæг нæбал ес...»

Сæрмæт æрбацæуугутæй ескæмæ ку рахатидæ ести уæхæн курдиадæ, уæд æй æгириддæр нæбал байронх уидæ. Еу хатт

редакцимæ 'рбацудæй еу æригон лæхъуæн æма равдиста Сæрмæтмæ еуцалдæр æмдзæвги. Куд радзурдта, уотемæй æмдзæвгитæ фулдæр æрбахастидæ, фал имæ, цæмæй æма цæбæл финса, е нæйис. Фиййау уогæй фæффинсуй дортæбæл кенæ дони билæбæл æзменсæбæл, фал етæ фæсуарун нæбал фæззиннунцæ.

Сæрмæт сагъæси бацудæй. Æмдзæвгитæ, раст зæгъгæй, лæмæгъ адтæнцæ, фал сæ Сæрмæт алкæмæн дæр уæхæн гъæлæсæй кастæй, цума етæ устур дессаг адтæнцæ.

Еци лæхъуæни нивæ идарддæр куд рауадæй, уой нæбал гъуди кæнун, фал аци койи фæдбæл дууæ дзурди зæгъун æнгъезуй Сæрмæти менеугутæй еуей туххæй. Е æй искурдиадæгин адæмæн, уæлдайдæр ба æригæнттæн, уæдта е 'мкосгута æнæ кæнуни æма уонæбæл алцæмæй дæр ауодуни менеуæг.

Еци менеуæг æз, е 'мкосæг, фиццаг хатт бавзурстон мæхебæл. Цæветтонгæ, æз, редакцимæ ци бон бацудтæн, уæдæй фæстæмæ бæлдтæн, Сæрмæт æхуæдæг каст ци институт фæцæй, уордæмæ ахур кæнунмæ бацæунмæ. Уæди рæстæги еци институт коммунистон уæлдæр скъолабæл нимад адтæй æма уордæмæ бунæттæ иурста партий Центрон Комитет. Еци анз Иристонмæ еунæг бунат дæр не 'рхаудтæй. Фæрниати Къостай хæццæ ма Ростовмæ дæр рандæ ан, нæхе бахаттан Цæгат Кавкази ЕК (б)П-ий Крайкоми секретармæ, фал нæ гъуддæгæй неци рауадæй. Фæстæмæ исæздахтан. Сæрмæт нин ниффинста финстæгутæ ЦК-мæ æма институти ин ци зонгитæ адтæй, уонæмæ æма нæ дууæ дæр рандæ ан Мæскумæ. Гъе

еци финстæгутæмæ гæсгæ нæ еуемæн ЦК æхе бунæттæй еу равдæртæ.

Иристони финсугути хестæр фæлтæрæй беретæ фæууидтонцæ æма зонунцæ, Сæрмæт Хъамбердиати Мисостæн æ сæйги рæстæги цæйбæрцæбæл агъазиау агъаз кодта, уой.

Иронх кæнун нæ гъæуы уой æма уæди рæстæги нури хузæн нæ адтæй финсугути Цæдестæ, литфондтæ æма æндæртæ. Сæрмæт æхуæдæг еци-еу рæстæги адтæй финсугути Ассоциаций сæрдæр, журнали редактор (30-аг æнзти) æма газет «Рæстдзинад»-и редактор. Мизд ба иста айдагъдæр газети редакцийæй, фæстæдæр ба айдагъдæр театрай. (Директор ин ку адтæй, уæд).

Сæрмæт зилдæй æхсæндон организацитæбæл æма устур зинтæй мадзал кодта путевкитæ æма æндæр уæхæн мадзæлтæй исфæлдистадон косгута фæййагъаз кæнуни фæдбæл. Мисостæн æ фиццаг киунугæ «Цийнæ» ка райса æ къохмæ, е ма ин æ цъарæмæ 'ркæсæд æма базонæд: кæмæн нивонд кæнуы уæззау сæйгæ поэт æ фиццаг хъæболи. Е хумæтæги нæ адтæй.

Дæс æма инсæйæймаг æнзти тифæй фæссæйгæ 'й Дзанайти Иван (Нигер). Республикон сæйгæдони ин Сæрмæт исамал кодта хецæн палатæ. Фал имæ е дæр фагæ нæ фæккастæй. Иван уæззау сæйгæ адтæй. Æ тæвдæ ку исбæрзонд уидæ, уæд дзæгъæлтæ кæнун райдайидæ. Еу бон имæ кадæр деденуги баст бахаста. Иван сæ куддæр рауидта, уотæ сæмæ фæллæбурдта æма сæ хуæрун райдæдта. Туххæй ин сæ байстан æ къохтæй. Сæрмæт байагурдта, сæйгæдони тæккæ дæснидæр æма фæлтæрдгун-

дæр медицинон хуæрæ — «тетя Миля» æй худтонцæ дохтиртæ сæхуæдтæ дæр — æма бадзубанди кодта æ хæццæ, цæмæй ахиддæр уа сæйги рази æма имæ æ цæстæ дара. Гъе, фал ин уой туххæй дæр æхца фæдун гъудæй æма Сæрмæт уотæ бакодта: финсугутæй æма интеллигенцийæй æ зæрдæ ци зонгитæбæл дардта, уони номхигъд исаразта, ракурдта си, кæмæн куд æ фадурат адтæй, уотæ æхцайæй куд фæййагъаз кодтайуонцæ. Кæмæйдæрти æхуæдæг райста æхца, сæ фулдæрæбæл фæззелун ба мæнæн байихæс кодта æма нæмæ уотемæй æрæмбурд æй, Милляйæн цæйбæрцæ раттун гъудæй, уойбæрцæ æхца.

Ивани тарф сæйги рæстæги æз сæйгæдонæмæ цудтæн аллибон дæр еунæгæй, кенæ ба Сæрмæти хæццæ. Сæйгæфæрсугути ци бæнтти уагътонцæ, еци бæнтти алкæмæн дæр адтæй цæуæн, фал иннæ бæнтти хъæбæр зинтæй Сæрмæти хæццæ еумæ ку бацæуианæ, уæд е, еци хецæухузæй разæй балæгæрдидæ, дуар бахуайидæ. Байгон кæнетæ, зæгъгæ, зæгъидæ, æ рахес къохи хестæр æнгулдзæй фæстæмæ мæнмæ райамонидæ, æрбауадзетæ 'й, зæгъгæ, æма дууемæй дæр фæммедæг уианæ. Æнæ уомæй ба мин еунæгæй ку бацæуианæ сæйгæдонæмæ, уæд дуар берæ нæ, фал уотид минкъий зихъир дæр нæ бакæниуонцæ...

ИСКУРДИАДÆГИН РАЗАМОНÆГ — РÆСТМÆГЕНÆГ

Къосирати Сæрмæт Цæгат Иристони финсугути фиццаг исаразæг ке адтæй, уой загътан. Зæгъун ма гъæуы уой, æма финсугути организацион сæргъи лæудтæй берæ æнзти дæргъи. 1933 анзи ЦК унаффи фæсте финсугути Цæдес арæст ку 'рцудæй, уæд уомæн дæр æ фиццаг сæрдæр Сæрмæт адтæй. Сæрмæт адтæй нæ фиццаг аллимæйон журнал «Мах дуг»-и фиццаг редактор дæр.

Раст уодзæнæй уотæ зæгъун дæр, æма 1930 æнзти дæргъи нæ культурон царди сæйрагдæр цаутæй адтæй Ирон театри исаразæт дæр. Æма партий обком Сæрмæти иснисан кодта исуйнаг театран директорæй. Еци бунæттæй аллирауæн дæр Сæрмæт кодта нæртон куст, фал уæддæр е 'мкосгута æмæ уелдай дессагдæр фæккастæй, Дигори зилдæн типографи куд исаразта, е. Партий обкоми баунаффæ кодта, цæмæй тæккæ устурдæр зилд — Дигори зилдæн — цæун райдайа газет сæхемæ зилди центр — Киристонгъæуи. Гъе, фал газет уадзунæн типографи гъæуы æма æ исамал кæнуни фарста ба хъæбæр иссагъæссаг æй. Облæсти типографи æхуæдæг дæр гъæздуг нæй шрифтуæй æма машинтæй æма ма ескæмæн ци радта?

Еци гъуддаги фæдбæл Сæрмæт æрвист æрцудæй Мæскумæ, фæззилдæй алли организацитæбæл, киунугæуадзæнтæбæл, фæккурдта кæмæй шриффт, кæ-

мæй машинтæ æма испаста лæвар, уæди равгитæмæ гæсгæ алцæмæй дæр ефтонг типографи.

Берæ бакуста Сæрмæт Хетæкати Къостай къохфинститæ исаразунбæл. Цалдæр хатти адтæй Лаби, фæззилдæй Къостай хæстæгутæбæл æма зонгитæбæл. Æз имæ фæууидтон, дзæбодури сикъайæй ниуазæн, Лабæй ке испаста, уæхæн. Сæрмæт куд дзурдта, уотемæй е адтæй Къостайæн лæваргонд сикъа. Фæууидтон имæ Хетæкати Андухъ-апарии финстæг Къостай туххæй, мæнмæ ба 'й тæлмац кæнунмæ равардта.

Фæууидтон имæ Къостай фидæ Леуани финстæг Къостамæ. Фæстæдæр, Сæрмæт Къостабæл ци роман финсун райдæдта — æ ном «Къулук цæргæс» — уоми еци финстæг мухургонд æрцудæй, Леуан æй æхуæдæг куд финста, раст уæхæн орфографийæй. Сæрмæт ахид финста финстæгутæ Къостай хæстæгутæмæ, зонгитæмæ, æмбæлттæмæ æма е 'нгарæ адæмæй ма цардæгас ка адтæй, уонæмæ. Къостай уарзон Поповайæй ци финстæг райста, е ма мæнмæ дæр адтæй тæлмац кæнунмæ.

Къостайæй ци байзадæй, Сæрмæт еунæг уони не 'мбурд кодта. Нæ газетти æма нæ журналти ахид ци хузист фæууы «Киров æма Орджоникидзе», уой æз фиццаг хатт Сæрмæтмæ фæууидтон, мухургонд ку некæми ма адтæй, уæд.

Финсугтæ, номдзуд æхсæндон косгута æма æндæр уæхæн игъустгонд адæймæгути дзаумæуттæ, къохфинститæ, хузиститæ, финстæгутæ, уæдта киунугутæ æма æндæр аллихузи цæмæдесæг естистæ Сæрмæт уотæ зæрди-агæй æмбурд кодта, æма еуæй-еу хатт е 'мкосгута деси бафтауидæ. Æ зонгитæй æ фатермæ ка бацæуидæ, уонæн равдесидæ, сæхуæдтæ раги ке феронх æнцæ, уæхæн къохфинститæ, финстæгутæ æма хузиститæ. Æвæргæ ба сæ уотæ лæмбунæг кодта, æма, æвæдзи, æ цæргæ-цæрæнбæнтти адæмæй ци финстæгутæ фæййиста, уонæй еу дæр исæфт нæ адтæй. Еци гъуддæгæл Сæрмæт куд æновуд адтæй, уой туххæй ма еу æвдесæн.

Революций агъоммæ Мæхъæлмæ нæ адтæй газет сæхе æвзагбæл. Сæ облæстон газет «Сердало» («Рух») цæун райдæдта инсæйæймаг æнзти æмбеси.

Сæрмæт æ махъæлон æмбæлттæй базудта, сæ газет ци бон рацæуинаг æй, уой æма сауæнгæ сæумæй-изæрмæ нæбал рацудæй Мæхъæли типографийæй. Мах бафарстан Сæрмæти: уойбæрцæ æнгъæлмæ кæсун цæмæн гъудæй? Газет ку рацæуа, уæд си райсæ æ фиццаг номертæй, цæйбæрцæ дæ гъæуы, уойбæрцæ. Сæрмæт бахудтæй.

— Газети фиццаг номер райсун дессаг нæй, уомæн æма газети тираж сæдитæ кенæ минтæ фæууы. Фал а ба (равдиста нæмæ газет) еунæг фиццаг номер нæй, фал мухургæнæн машинæ ци фиццаг экземпляр ниммухур

кодта, е, — æма нин фæууинун кодта, газетбæл газетуадзгуй кьохфинститæ.

Гъе, фал бæлах е æй, æма Сæрмæт æхсигонæй ке фем- бурд кодта, етæ абони дæр ма исæфтбæл нимад æнцæ, айдаг- дæр ма нæ зæрдæ уобæл дарæн, æма, кæд ма, миййаг, ескæд ескæми фæззиниуонцæ...

ДЗУРДАРЕХСТ ÆМА ЦЪУХÆЙ РАДЗУРДИ ДÆСНИ

Сæрмæт дæсни адтæй дзу- банди кæнунмæ. Лæгæй-лæгмæ ку дзубанди кæнидæ еске хæц- цæ, уæд æ дзурдтæ æгæр тагъд- тагъдæй ивудæнцæ, цума кæ- рæдзæй сурдтонцæ, уоййау. Фал ескæд доклад ку кæнидæ, кенæ лекци ку кæсидæ, берæ адæм имæ ку игъосидæ, уæд цæхгæр- мæ фендæркузи уидæ æ дзубан- ди.

Гъуди ма кæнун, фиццаг хатт æй берæ адæми размæ дзоргæ ци бон фæууидтон, уой. Е адтæй 1926 анзи. Китаи фæллойнæгæ- нæг адæми революцион æзмæлд хъæбæр исцирен æй. Шанхайи косгутæ тохи медæгæ райстон- цæ Китаи устурдæр сахар Шан- хай. Еци хабари фæдбæл еугур Советон Цæдеси сахарти дæр адтæй митингтæ. Адтæй митинг мах сахар Дзæуæгигъæуи дæр, проспекти, Ленини циртдзæвæни рази. Митинги дзубандигæнæг адтæй Сæрмæт. Æ радзубандий ма еу гъуидадæ абони дæр лæу- уй мæ зæрдæбæл. «Шанхай взят шанхаем!» — еци гъуидадæй рай- дæдта æ дзубанди æма 'й уомæй фæцæй.

Дуккаг хатт имæ байгъустон берæ адæми рази — уæди рæстæги партий обкоми секретарь Тæкь- оти Симони юбилейи æмбурди. Дууæ хатти дæр Сæрмæт æ дзу- банди кодта аллибон, медцарди куд дзурдта, уотæ нæ, фал лæм- бунæгæй æма зæлланг гъæлæ- сиуагæй, цума æ алли дзубанди дæр геппи уагъта æма 'й уотемæй хъæртун кодта игъосгутæмæ, фæлтæрд æма дæсни оратор куд фæддздоруй, уотæ.

Облаести партион конферен- цити æма Советти съезди рæстæги Сæрмæт ахид æвзурст цудæй секретариат кенæ редакцион къамисмæ. Ахид адтæй Сæрмæт тæлмацгæнæг дæр. Еууæхæни, советти съезди, финансон хайади хецау æ доклад ку фæцæй, уæд съезди президиуми сæрдæр загъ- та:

— Доклад ирон æвзагмæ рай- йевуни туххæй дзурди барæ газет «Рæстдзинад»-и редактор Къоси- рати Сæрмæтæн.

Сæрмæт райдæдта тæлмац кæнун. Доклад цъоппидзаг адтæй нимæцтæй. Æма Сæрмæт дæр æнæферхуæцгæй къæр-къæр кодта нæуæг, æссон нимæцтæ ке худтонцæ, уонæй. Делегаттæ игъустонцæ: сæдæ, фæндзай, нæуæдзæ, цуппор, æвдай, ду- уинтæ æма æртинтæ æма син неци ма лæдæрдтæнцæ (еци

нимæдзæ скъолати дæр нæма æрфедар æй уæди рæстæги).

Сæрмæт ку фæцæй æ тæл- мац, уæд зали ка бадтæй, еци делегаттæй еу багъæр кодта пре- зидиуммæ:

— Гъенур ма нин сæ ирон æв- загмæ дæр ку ратæлмац кæниай- тæ!..

Адæм ниххудтæнцæ. Сæр- мæт æхуæдæг дæр.

Ести хабар ку дзоридæ Сæр- мæт, уæд æй уотæ лæмбунæг æма рæсугъд дзоридæ, æма имæ ка игъусидæ, они цæститæбæл ирдæй уадæнцæ, ци цаути кой кодта, етæ.

Еу хатт си уæхæн хабар фегъустон. Е адтæй 1920 анзи агъоммæ. Дзæуæгигъæуи кæ- мидæр гъазтизæри фæсæвæди къуар ерис кодтонцæ цæмæде-

Гъе æма еу бон ледзунмæ ка бацудæй, етæ уæлмæрдти байафтонцæ нæлгоймаги мард. Дохтиртæ куд исбæрæг кодтон- цæ, уотемæй, æ зæрдæ кæмæн раскъудæй, уæхæн.

Дууæ æви æртæ боней фæ- сте ба уæлмæрдти фæууидтонцæ дуккаг нæлгоймаги мард. Уой ба цума кадæр ниххорх кодта. Ра- цудæй цалдæр бони æма бабæй æртиккаг мард. Сахари æндæр дзубанди нæбал адтæй. А ци ха- бар æй? Адæм деси бацудæнцæ.

Еци рæстæги сахари фæз- зиндтæй æригон силгоймаг, сау дарæси. Исхудтонцæ 'й «Черная дама», зæгъгæ. Цæветтонгæ, уæди рæстæги ма сахар минкый адтæй, æма æнæзонгæ адæймаг ку фæззинидæ, уæд ибæл адæм сæ цæстæ æрæвæриуонцæ. Еци

Дамæ разиндтæй... нæлгоймаг уоси дарæси, æвæдзи, зундæй æнхæст ка нæ адтæй, уæхæн.

Еци æцæг хабар Сæрмæт уотæ дзæбæх радзурдта æма имæ нæ еугур дæр хæлеу гъæ- лæстæй игъустан.

Еугуруæрæсеуон Коммуни- стон Партий Центрон Комитетæй Цæгат Иристонмæ исæрвистон- цæ инструктор, партион куст гъæути куд цæуи, уой бæрæг кæ- нунмæ. Партий Цæгат Иристони зилди комитет баунаффæ кодта, цæмæй мæскуйагæн æвдист æр- цæуа Киристонгъæуи партион къуар. Уæди рæстæги Киристон- гъæуи гъæуон организаци адтæй тæккæ устурдæр æма тухгиндæр. Надамонæг æма ин тæлмацгæ- нæгæй ба Сæрмæти иснисан код- тонцæ.

— Нур цитæ дзорис? Е дессаги хуарз æгъдау ку æй! Ка фæззиан æй, уой туххæй еуцæйдæрбæр- цæдæр æгуппæг æма æнæдзор- гæй ралæууæ, е æмбесонди рæ- сугъд æгъдау ку æй! Еци рæсугъд æгъдау махмæ, Уæрæсей, нур нерæнгæ кæнун райдæдтонцæ, е дæр æстæн рауæнти, сумæхмæ ба куд рабæрæг æй, уотемæй æй недзамантæй нурмæ æнхæст кæ- нунцæ...

Сæрмæт инструктори дзубан- ди уруссагау дзурдта, е сæ æхуæ- дæг куд дзурдта, уотемæй, æма, ке зæгъун æй гъæуи, цæмæдес- дæр адтæнцæ.

Никки дессагдæрæй рафæнз- та Сæрмæт æндæр цау. Астæ- уккаг скъолай ку ахур кодта, уæд цидæр фудуаг миуæ ракодта æма ин скъолай хецау загъта:

— Дæ фидæн зæгъæ æма исон ардæмæ куд æрбацæуа, кенæдта дæхуæдæг дæр мабал æрбацо.

Сæрмæт сæхемæ загъта æ фидæн, скъолай хецау дæмæ дзоруй, зæгъгæ.

— Цæмæн æй багъудтæн? — бафарста æ фидæ.

— Нæ зонун, æхуæдæг дин æй зæгъдзæнæй, — биццеу не 'сгъæр кодта хабар.

Дуккаг сæумæ дууемæй ра- раст æнцæ скъоламæ. Сæрмæт хуарз зудта, æ фидæ ефстаг дзурдтæй уæлдай ке нæ зонун уруссагау дзорун, уой, уæдта ахургæнæггæ æхца афойнадæ- бæл ке нæ бафиста, еци хабæрт- тæ.

Æрлæудтæнцæ скъолай хе- цауи рази.

— Дæ фурт фудуаг миуæ ба- кодта скъолай, уой зонис? — ба- фарста скъолай хецау Сæрмæти фидæ Урусбийи.

— Руски не знай, — загъта Урусбий.

Æма уæд фæрсуй æ фурти.

— Ци зæгъуй, ци? Сæрмæт бакастæй скъолай хецаумæ.

— Ратæлмац ин кæнæ мæ дзу- банди! — загъта е.

Сæрмæт нур фæннифсгун- дæр æй æма дзоруй æ фидæмæ:

— Нур, дан, дууæ мæйемæн дæ фуртæн ахургæнæггæ æхца нæма бафистай, уой зонис?

— Зонун æй, зæгъæ ин, ба- хатир кæнæ, æхца мæмæ нæ фæцæй, фал а дууæ бони бафед- дзæнæн ци гъæуи, уой.

Еци дзурдтæ Сæрмæт ра- тæлмац кодта:

— Зонун, зæгъгæ, зонун е 'мбæлттæй мин кадæртæ дзурд- тонцæ æ фудуаг миути туххæй, æма æй æз бафхуардтон, фал ма 'й никкидæр бафхуæрдзæнæн, аци хатт ин бахатир кæнæ.

Уæхæн хатиртæ коргæй ран- дæй æ фидæ, скъолай хецау дæр си хъæбæр фæббоз æй æма гъуддаг уобæл рахецæн æй.

Хъæбæр ходæг адтæй аци хабармæ игъосун, уæлдайдæр ба Сæрмæт æй æхуæдæг æй куд дзурдта, уотемæй. Дæсни артисти хуæн фæнзта æ фиди æма скъо- лай хецауи дзурдиуагæ — инто- нацийæй, акцентæй æма æндæр уæхæнттæй.

Уодзæнæй ма

сагдæр цау ка радзордзæнæй, уобæл. Хуæздæр нимад гъæуама æрцудайдæ, фулдæр гъæлæстæ ке радзурд райстайдæ, е.

Сæ еугур дæр радзурдтонцæ. Еугуремæй хуæздæрбæл нимад æрцудæй Сæрмæти радзурд — æцæг цау. Уанæбæрæг син ци радзурдтай, зæгъгæ, ку бафар- стан Сæрмæти, уæд нин ракодта еци дессаги хабар. Бæргæ хуарз адтайдæ, еци цау Сæрмæт фин- сгæ дæр уотæ ку никкодтайдæ, фал æй нæ ниффинста. Æз ма гъуди кæнун радзурдæн айдаг- дæр уотид æ медес æма, ка 'й зо- нуй, уотемæй дæр æй æнгъезуй радзорун.

Хабар æрцудæй медтугъди рæстæги, Дзæуæгигъæуи (1917 — 1919 æнзти). Церетелий гъæ- унæ Ватутини гъæунгæмæ кæми бахъæртуй, нуртæккæ нæ универ- ситети устур азгъунст кæми æй, уоми уæди рæстæги адтæй Ком- мерцигæнгути уæлмæрдтæ, зин- гæ лæгги, къупецти æма æндæр уæхæннти кæми байвæриуонцæ, уæхæн. Раст парк хуæн адтæй бæласæй, искæсæни 'рдигæй ба устур æма рæсугъд фæзæ. Саха- ри адæм уордæмæ сæ фæллад уадзунмæ æма раледзæ-балед- зæ кæнунмæ цудæнцæ.

«Черная дама» сахари сæйраг гъæунгæ Александровский про- спекти дæр фæззинидæ айдагъ изæрмелти. Бонигон æй некæд неке фæууидта. Уидæ ибæл ву- аль, дардта сау хъæппæлтæ. Æ бакаст уотæ зæрдæмæдзæуæгæ адтæй, æма кæбæл æмбалдай, етæ имæ кæсгæ байзайиуонцæ.

Еу бон райгъустæй уæхæн ха- бар, цума мардæй уæлмæрдти ке байафтонцæ, уонæй еуей фæ- ууидтонцæ силгоймаги хæццæ цæуæгæй изæрмелти уæлмæрдти 'рдæмæ. Уомæй цалдæр бони фæстæдæр фæззиндтæй нæуæг æвдесæн: еу æригон нæлгоймаг, дан, уæхæн хабар ракодта. Ба- зонгæ 'й еци силгоймаги хæццæ. Е æй фæххудта еци уæлмæрд- тæмæ. Цъæх кæрдæгбæл сæхе ку 'руагътонцæ, уæд ин уосæ æ хъурмæ фæллæбурдта æма 'й хорх кæнун райдæдта. Тухамæлт- ти лæгæн æ арми бафтудæй æхе фæууæгъдæ кæнун æма ралед- зун.

Æма, бабæй нæуæг хабар: еу æфсæддон лæг рамардта еци силгоймаги. Æхуæдæг куд рад- зурдта, уотемæй силгоймаг уой дæр ниххорх кæнунмæ гъавта, фал æфсæддон фæййарæхстæй æма 'й фехста дамбациæй.

ВОЙНА ЧУЖИМИ РУКАМИ

выступление экономиста Джеффри Сакса в Европарламенте 25 февраля

ДОСЛОВНО

– Я внимательно следил за событиями в Восточной Европе, бывшем Советском Союзе, России в течение последних 36 лет. Я был советником правительства Польши в 1989 году, президента СССР Михаила Горбачева в 1990 и 1991 годах, президента России Бориса Ельцина в 1991-1993 годах, президента Украины Леонида Кучмы в 1994 году. После майдана новое правительство Украины пригласило меня в Киев, я побывал там и многое узнал из первых рук. Я хорошо знаю американское политическое руководство. Я просто хочу сказать, что то, что я хочу объяснить, с моей точки зрения, не является чем-то второстепенным. Это не идеология. Это то, что я видел собственными глазами.

Я упомяну не только украинский кризис, но и Сербию 1999 года, войны на Ближнем Востоке, включая Ирак, Сирию, войны в Африке, включая Судан, Сомали, Ливию. То, что я собираюсь сказать, очень удивит вас, возможно, вызовет осуждение. Это войны, которые вели и спровоцировали Соединенные Штаты. И это продолжается уже более 30 лет.

Соединенные Штаты пришли к мнению, особенно в 1990-1991 годах, а затем с распадом Советского Союза, что США теперь управляют миром, что они не должны прислушиваться к чьим-либо взглядам, красным линиям, озабоченностям, соблюдать международные обязательства или рамки ООН. Дик Чейни, Пол Вулфовиц и многие другие люди, которых вы знаете, считали, что теперь это мир США и мы будем делать все что захотим. Мы избавимся от остатков Советского Союза. Мы уничтожим всех оставшихся союзников. Такие страны, как Ирак, Сирия и другие, исчезнут. И мы проводим эту внешнюю

политику уже 33 года. Европа заплатила за это высокую цену, потому что у нее не было никакой внешней политики в этот период. Не было ни голоса, ни единства, ни ясности, ни европейских интересов, только лояльность США.

Были моменты, когда возникали разногласия, и, я думаю, очень серьезные разногласия, особенно во время войны в Ираке в 2003 году, когда Франция и Германия заявили, что они не поддерживают решения США по обходу Совета Безопасности ООН. Эта война, кстати, была организована Биньямином Нетаньяху и его товарищами из Пентагона. Это была война, связанная ради Израиля. И это был последний раз, когда Европа имела право голоса.

Я тогда разговаривал с европейскими лидерами, и они были очень откровенны. США решили, что однополярный мир означает, что НАТО будет расширяться от Брюсселя до Владивостока, шаг за шагом. Расширению НАТО на восток не будет конца. Если вы играли в игру Risk (настольная стратегическая игра. – Прим. «РГ»), как я в детстве, то, согласно идее США, на каждой части доски был бы мир. А любое место без военной базы США враждебно.

Нейтралитет – ругательное слово в политическом лексиконе США. По крайней мере, если вы враг, мы знаем, что вы враг. Если вы нейтральны, значит, вы подрывной элемент.

Вы помните, как 7 февраля 1991 года Ханс-Дитрих Геншер и Джеймс Бейкер III разговаривали с Михаилом Горбачевым. После этого Геншер дал пресс-конференцию, на которой объяснил, что НАТО не будет двигаться на восток. И поймите, это было в юридическом, а не в обычном контексте. Это было соглашение о завершении противостояния в связи с объединением Германии.

И было достигнуто соглашение, что НАТО не продвигается ни на дюйм на восток. Это было прописано в бесчисленных документах. Просто пойдите в Архиве национальной безопасности Университета Джорджа Вашингтона, и вы найдете десятки документов. Есть сайт под названием «Что Горбачев слышал о НАТО». Взгляните. Потому что все, что вам говорят об этом в США, является ложью.

Итак, в 1994 году было принято решение о расширении НАТО вплоть до Украины. Это проект не той или иной администрации. Это проект правительства США, который начался более 30 лет назад.

В 1997 году Збигнев Бжезинский написал книгу «Великая шахматная доска». Это изложение решений правительства Соединенных Штатов, разъясненных общественности, именно так работают эти книги. И в этой книге есть глава, в которой говорится о том, что будет делать Россия по мере расширения Европы и НАТО на восток. Он подробно описал, почему России ничего не оставалось, как присоединиться к этому расширению. И он объясняет, почему Россия никогда не будет сотрудничать с Китаем. Это немислимо! Россия никогда не будет сотрудничать с Ираном. У России нет другого призвания,

кроме европейского. Поэтому, когда Европа движется на восток, Россия ничего не может с этим поделать.

Есть ли какие-либо вопросы, почему мы все время воюем? Потому что одна из особенностей Америки заключается в том, что мы всегда знаем, что собираются сделать наши коллеги, и всегда ошибаемся. Одна из причин, по которой мы всегда ошибаемся, заключается в том, что в теории игр, которой пользуются американские стратеги, вы не общаетесь с другой стороной. Вы просто знаете, какова их стратегия. Это замечательно. Это экономит кучу времени. Вам не нужна дипломатия.

Итак, этот проект начался, и у нас была преемственность правительства в течение 30 лет, может быть, до вчерашнего дня. Тридцать лет проекта. Украина и Грузия были ключевыми в этом проекте. Почему? Потому что Америка училась у британцев. Мы – это своего рода Британская империя. В 1853 году она решила окружить Россию в Черном море и лишить ее выхода к Восточному Средиземноморью. Таким же был американский проект в XXI веке. Идея заключалась в том, что Украина, Румыния, Болгария, Турция и Грузия будут окружать Россию на Черном море, лишая ее международного статуса и, по сути, нейтрализуя Россию как мировую державу. Бжезинский совершенно ясно об этом говорит.

Этот проект уходит корнями в далекое прошлое. Я знал президентов, их команды. Ничего особо не менялось от Билла Клинттона к Джорджу Бушу, к Бараку Обаме, к Дональду Трампу, к Джо Байдену. Может быть, они становились все хуже с каждым шагом. Байден был худшим из них, на мой взгляд.

Итак, этот проект продолжался с 1990-х годов, бомбардировки Белграда в течение 78 дней подряд в 1999 году были частью этого проекта, раскалывающего страны на части. Границы неприкосновенны, за исключением тех случаев, когда Америка их меняет. Судан был еще одним случаем, связанным с этим проектом.

Расширение НАТО, как вы знаете, началось в 1999 году с присоединения Венгрии, Польши и Чехии. И Россия была крайне недовольна этим. Но эти страны все еще находились далеко от ее границы, Россия протестовала, но, конечно, безрезультатно.

Затем пришел Джордж Буш-младший. Когда произошли со-

бытия 11 сентября, президент Владимир Путин пообещал всяческую поддержку, а затем, 20 сентября 2001 года, США приняли решение начать семь войн за 5 лет. Идея заключалась отчасти в том, чтобы избавиться от старых советских союзников, отчасти – от сторонников ХАМАС и «Хезболлы». Потому что Нетаньяху хотел, чтобы было одно государство.

Следующий этап расширения НАТО произошел в 2004 году, и в альянс вошли еще семь стран: три прибалтийские республики, Румыния, Болгария, Словения и Словакия. В этот момент Россия была очень недовольна. Это было полное нарушение порядка, установленного с воссоединением Германии. По сути, это было фундаментальным обманом или предательством со стороны США, потому что они верят в однополярность. Как все помнят, на Мюнхенской конференции по безопасности в 2007 году президент Путин сказал: «Хватит, остановитесь сейчас». И конечно, это означало, что в 2008 году США навязали Европе расширение НАТО на Украину и Грузию.

Как вы знаете, Виктор Янукович был избран в 2010 году на платформе нейтралитета. У России вообще не было никаких территориальных интересов или планов в отношении Украины. Я знаю. Я был там в эти годы. Россия вела переговоры о 25-летней аренде военно-морской базы в Севастополе до 2042 года. Вот и все.

Ни о Крыме, ни о Донбассе речи не шло. Идея о том, что Путин восстанавливает Российскую империю, – это детская пропаганда. Таких планов у России не было.

США решили, что этого человека (Януковича) нужно свергнуть. Это называется операцией по смене режима. Соединенные Штаты провели около сотни таких операций во многих странах, в том числе и в ваших. Это то, чем ЦРУ зарабатывает на жизнь. Пожалуйста, знайте это. Это очень необычная внешняя политика, но в Америке, если вам не нравятся другая сторона, вы не ведете с ней переговоры, а пытаетесь свергнуть ее, желательно тайно.

США активно работали над свержением Януковича. Все знают о телефонном разговоре, который перехватила моя коллега из Колумбийского университета, между Викторией Нуланд и послом США Джефффри Пайеттом.

НАШЕ ДОСЬЕ

Кто такой Джефффри Сакс

Сакс – видный американский экономист, обладатель 42 почетных докторских степеней. В 2004 и 2005 годах входил в топ-100 самых влиятельных мировых лидеров по версии журнала Time. С середины 1980-х годов правительства разных стран привлекали Сакса для консультаций по экономическим вопросам. В 1985 году он предложил план, позволивший побороть гиперинфляцию в Боливии. В 1989 году он написал план перехода от централизованного планирования к рыночной экономике для Польши. Был советником президента СССР Михаила Горбачева и президента России Бориса Ельцина. Во второй половине 1990-х годов уделял большое внимание глобальным вопросам экономического развития, борьбы с нищетой, изменению климата, борьбе с болезнями. С 2001 по 2018 год Сакс был специальным советником генерального секретаря ООН.

подразделений вооруженных сил других государств под любым «флагом»! Их предлагают те, кто слова «миротворчество» и «мир» вообще изъяли из своего лексикона. Вот эти все перемены очевидны, знакомы и понятны до боли. Это будет означать вовлечение этих стран в прямой вооруженный конфликт с Российской Федерацией, на которое мы будем реагировать всеми имеющимися средствами.

Лучшего доказательства не придумаешь.

Когда случился майдан, меня немедленно вызвали: «О, профессор Сакс, новый премьер-министр Украины хотел бы поговорить с вами об экономическом кризисе». Потому что я в этом неплохо разбираюсь. И вот я полетел в Киев, и меня провели по Майдану. Мне рассказали, как США платили деньги людям на майдане.

Дамы и господа, пожалуйста, откуда взялись все эти СМИ? Откуда все эти автобусы? Откуда все эти люди? Это было организовано. И это не секрет ни для граждан Европы, ни для граждан США. Все это прекрасно понимают. Затем был Минск и Минск-2, который, кстати, был смоделирован по образцу южнотирольской автономии. Бельгийцы могли бы легко их понять. В соглашении говорилось, что для русскоязычных регионов на востоке Украины должна быть предоставлена автономия. Совет Безопасности ООН единогласно поддержал это. США и Украина решили, что это не будет реализовано. Германия и Франция, которые были гарантами нормандского процесса, позволили этому случиться. И это была еще одна американская акция, в то время как Европа, как обычно, играла совершенно бесполезную вспомогательную роль, хотя она была гарантом соглашения.

Трамп победил, увеличил поставки оружия. В результате обстрелов со стороны Украины в Донбассе погибли тысячи человек. Соглашения не было. А затем Байден пришел к власти.

В конце 2021 года Путин предпринял последнюю попытку, положил на стол два проекта соглашений о безопасности, один с Европой и один с Соединенными Штатами. 15 декабря 2021 года США представили свой проект.

У меня был разговор с Джейком Салливаном в Белом доме, я умолял его: «Джейк, не допустите войны. Вы можете предотвратить войну. Все, что нужно сделать, это сказать: НАТО не будет расширяться на Украину». И он сказал мне: «О, НАТО не будет расширяться на Украину. Не беспокойся об этом». Я сказал: «Джейк, скажи это публично». «Нет. Мы не можем сказать это публично». Я сказал: «Джейк, ты собираешься начать войну из-за того, чего даже не произой-

дет?» Он сказал: «Не волнуйся, Джефф, войны не будет».

Мы знаем, что произошло затем: они отказались вести переговоры. Самая глупая идея НАТО — так называемая политика открытых дверей. НАТО оставляет за собой право идти туда, куда хочет, и соседи не могут ничего сказать...

Каковы были намерения Путина? Я могу сказать вам, чего он хотел. Он хотел заставить Зеленского договориться о нейтралитете. И это произошло через семь дней. Вы должны это понимать, а не верить в пропаганду.

Поймите, идея была в том, чтобы не пустить НАТО. А что такое НАТО? Это Соединенные Штаты у границ России. Ни больше ни меньше. Я должен добавить один очень важный момент. Почему они так заинтересованы? Во-первых, потому что, если бы Китай или Россия решили разместить военную базу на реке Рио-Гранде или на границе с Канадой, не только США были бы в шоке. Война началась бы в течение десяти минут.

Но США в одностороннем порядке вышли из Договора по противоракетной обороне в 2002 году и тем самым разрушили систему контроля над ядерными вооружениями. Это крайне важно понимать. Система контроля над ядерными вооружениями основана на попытке предотвратить первый удар. Договор по ПРО был важнейшим компонентом этой системы.

Все, что я описал, также находится в контексте уничтожения контроля над ядерным оружием. С 2010 года США разместили ракетные системы Aegis в Польше, а затем в Румынии. России это не нравится. И один из вопросов, которые обсуждались в декабре 2021 года, — имеют ли право США размещать ракетные системы на Украине.

В январе 2022 года госсекретарь США Энтони Блинкен сказал главе МИД России Сергею Лаврову, что Соединенные Штаты оставляют за собой право размещать ракетные системы где угодно. А теперь давайте вернем ракетные системы средней дальности в Германию. США вышли из Договора о РСМД в 2019 году. Сейчас нет никакой системы контроля над ядерным оружием. Вообще никакого.

Я знаю все подробности переговоров по Украине, потому

что говорил со всеми сторонами. В течение пары недель (в Стамбуле) был подписан документ, который одобрил президент Путин, который представил Лавров и который был согласован турецкими посредниками. Но Украина в одностороннем порядке вышла из почти достигнутого соглашения. Почему? Потому что Соединенные Штаты приказали им это сделать. Потому что Великобритания добавила глазури на торт, отправив Бориса Джонсона в начале апреля на Украину для разъяснений. И он это сделал. И если ваша безопасность в руках Бориса Джонсона, да поможет нам Бог. Кир Стармер оказался еще хуже. Это невообразимо, но это правда. Борис Джонсон объяснил, что на карту поставлена гегемония Запада.

С тех пор как США отговорили Киев от переговоров, около миллиона украинцев погибли или были тяжело ранены. И американские сенаторы, которые настолько отвратительны, циничны и коррумпированы, насколько это вообще возможно, говорят, что это замечательная трата наших денег, потому что ни один американец не умирает. Это война чужими руками.

У меня был опыт общения с украинцами. Я не против украинцев, я полностью за них. Я говорил: «Берегите свои жизни, берегите свой суверенитет, берегите свою территорию, будьте нейтральны, не слушайте амери-

канцев». Я повторил им знаменитую фразу Генри Киссинджера, что быть врагом Соединенных Штатов опасно, а быть другом — фатально.

Позвольте мне повторить для Европы: быть врагом Соединенных Штатов опасно, а быть другом — смертельно. Позвольте теперь сказать несколько слов о Трампе. Трамп не хочет проигрывать, поэтому конфликт, скорее всего, закончится, потому что Трамп и президент Путин договорятся о его завершении. Даже если Европа будет нагнетать обстановку, это не имеет значения. Конфликт закончится, так что выбросьте это из головы. Пожалуйста, передайте своим коллегам, что все кончено.

Единственное, что может спасти Украину, — это переговоры, которые сейчас ведутся. Они меня не слушают, но я пытался достучаться до некоторых европейских лидеров. Я сказал: «Не нужно ездить в Киев, езжайте в Москву». Обсудите это со своими коллегами. Вы — Европа, у вас 450 миллионов человек, ваш ВВП — 20 трлн долларов. Вы должны быть главным экономическим и торговым партнером России. Это естественные связи. Кстати, если кто-нибудь захочет обсудить, как США взорвали «Северный поток», я с удовольствием расскажу об этом.

Администрация Трампа — это империалисты в душе. Великие державы правят миром. Мы бу-

дем делать то, что хотим, когда сможем.

Но война с Китаем также возможна. Так что я не говорю, что мы находимся в эпоху мира, но сейчас у нас совершенно иная политика. И у Европы должна быть своя внешняя политика. И не просто внешняя политика русофобии, а реалистичная внешняя политика, с пониманием ситуации в России, пониманием ситуации в Европе, пониманием, что такое Америка и за что она выступает. Политика, которая позволит избежать вторжения в Европу со стороны Соединенных Штатов, потому что не исключено, что Америка просто высадит войска на территории Дании. Я не шучу.

Пожалуйста, не назначайте американских чиновников на руководящие посты Европы. Пусть это будут европейские чиновники. Пожалуйста, проводите европейскую внешнюю политику. Вы будете жить с Россией еще долго, поэтому, пожалуйста, договаривайтесь с Россией.

Это совсем не служит безопасности Украины. Это привело к миллиону жертв на Украине из-за этой идиотской американской авантюры, на которую вы подписались, а затем стали главными сторонниками. Кстати, на Ближнем Востоке США полностью передали внешнюю политику Нетаньяху 30 лет назад. Израильское лобби доминирует в американской политике. Можете не сомневаться в этом.

Это трагично. Это удивительно. И это может закончиться. Трамп может сказать, что он хочет вернуть внешнюю политику в свои руки. Может быть. Я надеюсь, что так и будет. Наконец, позвольте мне просто сказать, что Китай — не враг. Китай — это просто история успеха. Вот почему Соединенные Штаты рассматривают его как врага. Потому что экономика Китая больше, чем у США. Вот и все.

**Перевод Юрия Коголова.
«Российская газета. Неделя»
№ 48. 5 марта 2025 г.**

Она ругнулась так, что дворник в блокнотик что-то записал.
Весь день как проклятый сегодня сидел не покладая рук.

У женщин только две проблемы: мал шкаф и нечего надеть.
Есть все же разум во вселенной, раз не выходит на контакт.

Шесть килограммов сразу сбросил, гантели выкинул в окно.
С утра — зарядка и пробежка. Холодный душ — потом подъем.

АДÆМ ДÆ СÆ ÆУУÆНКÆЙ ХАЙГИН КÆНУНЦÆ, УÆД — ДÆКУÆДÆГ ÆМА ДÆ ЛÆГИГЪÆДÆ!..

- б) Хъæбæр сæмæ ку исмæттгун ун, уæд.
в) Сæрмæхæссуйнаг нæй еци гъуд-даг.
8. Де 'мкосгутæй ескæмæн сæ зæрди-уагæ хиццаг ку нæ уа, уæд ци дæ бон æй исаразун?
а) Бафæрсдзæнæн æй: «Ци тухстаг хабар дæмæ ес?..»
б) Дæ гъос имæ не 'рдардзæнæ.
в) Ести зæрдитæ ин байвæрдзæнæн.

* * *

Нур ба, дæ дзуæппитæмæ гæсгæ цæйбæрцæ баллтæ æрæмбурд кодтай, уони бæрцæмæ гæсгæ искæнæн хатдзæгтæ.

Фарстатæбæл ци æртигай дзуæппитæ мухур кæнæн, уонæн сæ фиццаг («а») ку равзаритæ, уæд еунæг балл дæр нæ райсдзинайтæ. Дзуапп «б» æрхæсдзæнæй æртæ балли, дзуапп «в» ба — фондз балли. Нур ба, уæ дзуæппитæмæ гæсгæ ци баллтæ уæмæ бамбурд æй, уони банимайетæ æма искæнетæ хатдзæгтæ.

12 баллей уæнгæ. Фæлмæнзæрдæ уодзæнæ, фал дæ уарзгæ ба нæ кæнунцæ. Сæ зæрдæмæ нæ цæуй, дæ хуарзондзийнадæ, айдагдæр дæхе мæтæ ке кæнис, е. Де 'ргом лæмбунæгдæр разда-хæ, дæ алфамбулай ка ес, уонæмæ, цæ-мæй дин фулдæр аргъ кæнунцæ.

13-26 баллей уæнгæ. Де 'мкосгутæ дин аргъ кæнунцæ дæ профессионалон дæсниадæн, фал дæмæ се 'ргом ба ахид не 'здахунцæ. Еуæй-еу хатт цæттæ фæууис еске фарсмæ балæуунмæ, фулдæр хæттити ба дæхе райеуварс кæнис. Æм-косгутæ айдагдæр æнцæ, дæ зæрдиуагæ син лæдæрд фæууи. Кæд цардуарзон æма игъæлдзæг дæ, уæд коллективи аккаг дæ, кæд естæбæл мæстгун дæ, уæд-та дæ иннети зæрдигъæлдзæгдзийнадæ дæр хъор кæнуй.

27 баллемæй уæлæмæ. Кусту дин устур аргъ ес, уомæн æма дæхецæй уæл-бекъон нæ аразис. Фагæ нифс дæмæ ес, уæдта æнæнвæрсонæй некæмæ кæсис. Хуæдæфсармæдзийнадæ æма фæл-мæнзæрдæдзийнадæй хайгин дæ. Еске естæбæл ку батухса, уæд æ фарсмæ ке балæудзæнæ, уобæл зæрдæдарæн ес. Еске фудкойгæнагæ нæ дæ. Уомæ гæсгæ дæ уарзунцæ де 'мкосгутæ.

* * *

Нур ба мухур кæнæн, нæ газети 7-аг номери ци фарстатæ мухургонд адтæй, уонæбæл раст дзуæппитæ.

1. Сæ еугурдæр сæ бийнonti 'хсæн еугай зæнæг нæ адтæнцæ.
2. «Кин-дза-дза».
3. Еу рæстæуги хаудтæнцæ Уæрæсемæ.

4. Сирникти къаробкитæбæл нихæст этикеткитæ æмбурд кæнун.

5. Устур æнгулдзæ размæ ра-кæнун адтæй æхсаргарди нисан, æма домдта, ка фæххуæрд æй, еци гладиатори æнæмæнгæ рамарун. Тумбул къох ба амудта «æхсар-гард кæрддзæми ницæвун».

6. Николай Карамзини император æхемæ 'рбахæстæг кодта 12-томон «Уæрæсей Паддзахад-и истори» ке ниффинста, уомæ гæсгæ. Уогæ дамугъа «е» уруссаг æвзагмæ е не 'рбахаста», фал Ека-теринæ Дашкова. Фал си тæккæ фиццаг ба Карамзин испайда код-та.

7. Гильотинæ. Франций рама-руни тæрхон кæмæн рахæссиуон-цæ, уони сæртæ къуæрæн дзау-мау.

8. «Когда б вы знали, из какого сора растут стихи, не ведая сты-да...»

9. Малюта Скуратови кизгæ Ма-рия адтæй Борис Годунови уосæ.

10. Сæ еугурдæр кодтонцæ со-сæг-тъасхæгæнæги куст.

ЦÆЙБÆРЦÆБÆЛ ЦÆСТИВАРДИ ДÆ ДЕ 'МКОСУТИ ДÆХСÆН...

Номдзуд уруссаг финсæг Лев Тол-стой кæддæр уотæ загъта: «Тæккæ сау-зæрдæдæр адæймагæн дæр æ цæсгон барохс уй, уарзунцæ дæ, зæгъгæ, ин ку фæззæгъунцæ, уæд... Æцæгæйдæр, ке ба ни нæ фæндуй, цæмæй адæми 'хсæн нимæди уа, ке хæццæ косуй, етæ ибæл куд æнвæрсонцæ æма си боз куд уонцæ. Уой фæдбæл æнцæ, мæнæ абони ке нимму-хур кæнæн æма, нæ зæрдæ дарæн, æр-гомæй дзуæппитæ кæбæл ратдзинайтæ, еци фарстатæ дæр.

1. Кусту циуавæр фарстатæбæл уар-зис дзорун де 'мкосгуги хæццæ?

- а) Хилтæ æма буцæуги туххæй.
б) Царди сæмæ цæмæдесаг цидæ-риддæр кæсуй, уонæбæл.
в) Де 'мбæлттæмæ цæмæдесаг цидæ-риддæр кæсуй, уонæбæл.

2. Де 'мкосæг дин, зæгъæн, цæйдæр фæдбæл уайдзæф кæнуй: «Раздæр бал ибæл рагъуди кæнæ, уæдта уой фæсте ба дæ зæгъуйнаг зæгъæ!..» Ци дзуапп ин ратдзæнæ?

- а) Дæхецæй зундгиндæр дæмæ неке кæсуй...
б) Дæ куст дин цæмæн æнцондæр кæ-нон?..
в) Æгæр берæ рæстæг гъæуй уомæн...

3. Дæхе дæхуæдæг рæстæгæй-рæ-стæгмæ фæфхуæрис?

- а) Ахид нæ, иннети фулдæр.
б) Айдагдæр мæхеуонти рази.
в) Ахид æрходун мæхебæл.

4. Уæ косгуги кадæр фæссæйгæ 'й. Æ куститæй ин ести дæхемæ райсдзæнæ?

- а) Мæхе куститæ мин æгæрдæр ма 'нцæ.
б) Хъæбæр мин ку балигъстæ кæнон-цæ, уæд.
в) Дзубанди дæр ибæл нæйес.

5. Де 'мкосгуги кадæр дан-дунти амæттаг фæцæй. Ду ба куд равдесдзæнæ дæхе?

- а) Æ хабæрттæбæл ма ин æфтауæн-тæ кæндзæнæ.
б) Ци 'рцудæй, уой равзарунбæл бай-архайдзæнæ.
в) Раст æнцæ хабæрттæ æви нæ, уой бæлвурдгæнæг дæнцитæ ку уа, уæд дзу-бандитæбæл бауæнддзæнæн.

6. Де 'мкосгугæмæ хицæ кæнис?

- а) Гъо, уæлдайдæр ба, адæймаги æнæ неци æнтæстдзийнæдтæй уæлиау-мæ ку фæййесунцæ, уæд.
б) Ефстагмæ.
в) Уæхæн æнкъарæнтæ мæмæ идард æвæрд æнцæ.

7. Хецауади нихмæ фæдздзорис?

- а) Æма ка нæ фæдздзоруй сæ них-мæ?

ЦÆСТВАРЗОН АДÆЙМАГ ФÆЛЛАЙГÆ НÆ КÆНУЙ, АДÆМИ АРФÆЙ БА ЗÆРДИРАЙ ÆЙ!..

ДÆ ХУАРЗÆЙ ХУАРЗ ИССЕРДЗÆНÆ!..

Мæнæ уæлдæр мухургонд фарстатæбæл æргомзæрдæй дзуапп раттунмæ ба ма уæ фæрразæнгард кæнуйнаг ан еу рагон хабарæй.

...Цæветтонгæ, еу æсхъæл бонгин лæг æ зæрдидзæбæхæн рацудæй гъæунгæмæ, адæ-ми дæр фæууинон, уæдта мæхе дæр равдесон, зæгъгæ. Еу хæдзари тегъæбæл æ рагон зон-гæбæл исæмбалдæй. Æма 'й еци хъалзæрдæй хинцфæрститæ кæнун ку байдайидæ. Цæвет-тонгæ, æ мæлгъæвзаг дзубандитæн кæрон нæ-бал адтæй. Мæстмарæнæн ба ма ку зæгъидæ:

— Хуцауистæн, дæхе хузæй дæмæ нецибал байзадæй!.. Хузи цъирт ди ку нæбал ес... Уæззау сæйгæ ма уай, е ми не 'руагæс кæнуй.

— Раст зæгъис, — дзуапп равардта лæг æма е 'ргом еуварс разилдта. — Ауæхæн хабæрттæ мæбæл ахид æрцæуй, уæлдайдæр ба...

— Гъо æма уой туххæй æнцæд-æнцойнæй

куд дзорис?! Æвæстеуатæй нæ номдзуд ху-сæгæнæгмæ бацо!.. Цийфæнди нез дæр афой-надæбæл рартасун фæгъгæуи.

Æма еци æсхъæл лæг æ дзæнгæдайæй раст гæркъæрагæ фестæдæй, æ зонгæн æ цъух байгон кæнуни барæ нæбал лæвардта:

— Зæгъай мин, мæ уарзон æмгарæ, ауæхæн æнæхъинон уавæри ахид бахауис?

— Мæнæ дæу хузæн хомух уæлбекъонти ку рауинун, уæд æгириддæр мæ кеми нæбал фæуун. Дæ хæццæ фембæлди фæсте мæт-æлæй байзайун, рохс дуйне мин цæстисиндзæ фестуй...

Махмæ гæсгæ, адæм имæ ци цæстæй кæ-сунцæ, е ахсигаг кæмæн æй, еци адæймаг æхе-цæн нецихузи исаккаг кæндзæнæй уой, æма ин еци æсхъæл лæгæн куд загътонцæ, уотæ ин бауайдзæф кæнонцæ.

